

Kontrollkäik Porkuni Kooli 16. oktoobril 2009. a

KOKKUVÕTE

(1) Õiguskantsleri nõunikud kontrollisid omal initsiatiivil ette teatamisega Porkuni Kooli 16.10.2009. a.

Porkuni Kool on Haridus- ja Teadusministeeriumi hallatav riigi põhikool hariduslike erivajadustega lastele, kellel on intellekti- või liitpuue. Koolis on moodustatud klassid põhikooli lihtsustatud riikliku õppekava ja toimetuleku riikliku õppekava järgi. Koolis on olemas erivajadustega koolieelikute ettevalmistusrühm. Koolil on oma õpilaskodu. Laste toitlustuskulud kaetakse riigieelarvest.

Õppekava väliselt osutab Porkuni Kool õpilastele rehabilitatsiooniteenust vastavalt nende puude spetsiifikale.

Kontrollimise hetkel õppis koolis 83 õpilast vanuses 6 kuni 23 eluaastat. Porkuni Kool oli kontrollimise hetkel maksimaalselt täidetud (sedavõrd suurt arvu õpilasi ei ole koolis viimastel aastatel olnud). Kooli võetakse õpilased vastu lapsevanema soovi ja nõustamiskomisjoni otsuse alusel. Porkuni Kooli õpilastest elab 29 Ida-Virumaal, 46 Lääne-Virumaal, 5 Harjumaal, 2 Pärnus ja 1 Tartus.

Lihtsustatud õppekava (edaspidi: LÕK) alusel on Porkuni Koolis komplekteeritud 1 klass, toimetuleku õppekava alusel 10 klassi ning hooldusõppekava alusel 3 klassi. Lisaks tegutseb koolis koolieelne ettevalmistusrühm, kus õppis kontrollimise hetkel 4 õpilast. Porkuni Kooli ettevalmistusrühmas toimub õppetöö 4 päeva nädalas.

Porkuni Koolis õpib 9 last, kelle vanemate kodune keel ei ole eesti keel. Kooli õppekeel on eesti keel ning võõrkeelte õpetamist (sealhulgas vene keele õpetamist) toimetuleku õppekava ette ei näe. Vajadusel tõlgitakse lapsele mõiste või korraldus teise keelde. Valdavalt on mitte-eestikeelsed lapsed siiski kõnetud (lapsed ei räägi üldse või on nende sõnavara väga piiratud). Kõnetutele õpilastele rakendatakse alternatiivset kommunikatsiooni suhtluspiltide ja viibetega (sama õppematerjal on antud kasutamiseks kodusesse lapsevanematele).

(2) Õiguskantsleri nõunike kontrollkäigu raames viidi läbi intervjuud Porkuni Kooli direktori Tiit Leemetsa ning õppe- ja kasvatusala juhataja Urve Karbiga. Intervjuu raames esitati Porkuni Kooli esindajatele mitmeid täpsustavaid küsimusi seoses kooli igapäevase tegevusega. Kontrollkäigu raames tehti ringkäik kooli õppehoones ja õpilaskodu hoones, vesteldi erinevate kooli töötajate ning õpilastega. Õiguskantsleri nõunikud einestasid Porkuni Kooli sööklas koos kooli õpilaste ja õpetajatega.

Kontrollkäigu tulemusena võib tähelepanu juhtida järgmistele küsimustele.

(3.1.) Kooli areng tulevikus

Kontrollimisel selgus, et Porkuni Koolil puudub nõuetekohaselt kinnitatud arengukava. Kooskõlas kehtiva põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (edaspidi: PGS) § 3¹ lõikega 3 peab

kooli arengukava kinnitamise korra kehtestama kooli pidaja. Haridus- ja Teadusministeerium ei ole kehtestanud arengukava kinnitamise korda.

Kooli arengukava on Porkuni Kooli esindajate selgituste kohaselt koostatud vastavalt Haridus- ja Teadusministeeriumi juhistele ning esitatud ministeeriumile kinnitamiseks 2009. a veebruaris. Nimetatud ajast saadik ei ole Haridus- ja Teadusministeerium andnud koolile tagasisidet arengukava kinnitamise osas.

Õiguskantsler viis 08.04.2008. a läbi kontrollkäigu Keila-Joa Sanatoorsesse Internaatkooli. Kontrollkäigu tulemusena selgus, et Haridus- ja Teadusministeerium ei olnud kinnitanud Keila-Joa Sanatoorse Internaatkooli arengukava. Haridus- ja Teadusministeerium teatas oma 04.12.2008. a vastuses õiguskantslerile, et riigikoolide arengukavad peaksid eelduslikult olema kinnitatud hiljemalt 2009. a märtsiks. 12.11.2008. a kontrollisid õiguskantsleri nõunikud Vidruka Kooli. Kontrollkäigu tulemusena selgus, et Haridus- ja Teadusministeerium ei olnud kinnitanud Vidruka Kooli arengukava. Õiguskantsleri nõunikud viisid 15.04.2009. a läbi kontrollkäigu Kammeri Kooli, mille tulemusena selgus, et ka antud koolil puudus nõuetekohaselt kinnitatud arengukava. Haridus- ja Teadusministeeriumi 21.05.2009. a vastuse kohaselt on riigikoolidele antud võimalus viia oma arengukavad vastavusse ministri 12.05.2009. a käskkirjaga nr 375 kinnitatud „Riigi üldhariduskoolide arengukava koostamise, täitmise ja kinnitamise juhendiga“. Samas ei selgitanud ministeerium, millal eeldatavalt kinnitatakse riigikoolide arengukavad.

Eeltoodust nähtub, et õiguskantsler on korduvalt juhtinud Haridus- ja Teadusministeeriumi tähelepanu vajadusele kinnitada riigikoolide arengukavad, kuid Porkuni Koolis läbi viidud kontrollkäigu tulemusena on selgunud, et kõigi riigikoolide arengukavad ei ole veel kinnitatud.

Kontrollkäigul ilmnes, et Porkuni Koolis õppivate õpilaste erivajadused muutuvad aasta-aastalt keerulisemaks ning käesoleval õppeaastal on Porkuni Koolis kohad maksimaalselt täidetud. Kuivõrd Porkuni Koolil puudub oma regionaalne teeninduspiirkond, on koolil endal keeruline prognoosida, kui palju õpilasi koolis järgmisel õppeaastal õpinguid alustavad. Sageli jõuavad õpilased kooli ka pärast õppeaasta algust. Õpilaste arvu selline prognoosimatus tekitab kooli praktikas probleeme, kuna sageli on lapsed mitmete erinevate erivajadustega ning liikumispuuete tõttu võib klasside komplekteerimine praktikas osutuda väga keeruliseks (muuhulgas seetõttu, et ratastoolilastele ei jagu klassiruumides piisavalt ruumi järjest uute õpilaste kooli saabumisel).

Porkuni Kool on ise teinud erinevates kohalikes omavalitsustes teavitustööd kooli võimaluste kohta, kuid riigipoolse süsteemne tegevus kooli täituvuse ja tegevuse planeerimiseks puudub. Lisaks on Porkuni Kooli saadetud venekeelsetest peredest pärit lapsi, kuivõrd nende jaoks puudub vastavasisuline erivajadustega õpilastele mõeldud vene õppekeele kool. Eeltoodust nähtub, et riigipoolne tugi Porkuni Kooli tegevuse planeerimisel ei pruugi olla piisav.

Õiguskantsler pöördub Haridus- ja Teadusministeeriumi poole ettepanekuga kehtestada Porkuni Kooli arengukava kinnitamise kord ning tagada võimalikult kiiresti Porkuni Kooli ning ka teiste riigikoolide arengukavade kinnitamine. Õiguskantsler palub Haridus- ja Teadusministeeriumilt teavet, kas või millisel viisil analüüsitakse Eestis erivajadustega õpilastele mõeldud koolide olemasolevat võrgustikku erinevate regionide piires ning võrgustiku vajadusi ja võimalusi. Õiguskantsler pöördub Haridus- ja Teadusministeeriumi poole ettepanekuga analüüsida, milliseid võimalusi

saaks riik rakendada selleks, et Porkuni Koolil oleks edaspidi võimalik oma õpilaste arvu ja õpilaste kooli saabumise aega paremini planeerida. Ühtlasi soovib õiguskantsler saada Haridus- ja Teadusministeeriumilt teavet selle kohta, millised on Eestis venekeelsetest peredest pärit erivajadustega laste õppimisvõimalused juhul, kui selliste laste jaoks oleks jõukohane õpe toimetuleku riikliku õppekava järgi. Õiguskantsler soovib ministeeriumilt teavet selle kohta, kas kirjeldatud laste jaoks on Eestis olemas piisavalt õppimisvõimalusi.

(3.2.) Kooli dokumentatsioon

Kontrollimisel selgus, et Porkuni Kooli kodukord ja õpilaskodu kodukord on kooli õpilaste eripäradest lähtuvalt sõnastatud lakooniliselt. Porkuni Kooli kodukord ei reguleeri õpetajate ja õpilaste vaimset või füüsilist turvalisust ohustavatest juhtumitest teavitamist ning nende juhtumite lahendamist, kuigi põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (edaspidi: PGS) § 32 lg 3 kohaselt tuleks vastav küsimus reguleerida kooli kodukorras. Vajadus sõnastada kooli kodukord ja õpilaskodu kodukord lihtsalt lähtuvalt õpilaste eripäradest on mõistetav, kuid õpetajate ja õpilaste vaimset ning füüsilist turvalisust ohustavatest juhtumitest teavitamise ning nende juhtumite lahendamise korra reguleerimine on vajalik ka selleks, et vajadusel teaksid kooli töötajad ja lapsevanemad, kuidas erijuhtumitel toimitakse ning keda ja kuidas informeeritakse.

Porkuni Kooli arenguveestluste läbiviimise kord on kinnitatud kooli direktori poolt 24.10.2007. a ning antud dokumendist ei nähtu, kas see on kooskõlastatud ka kooli õppenõukogu ja hoolekoga, nagu seda näeb ette PGS § 35¹ lg 3.

Porkuni Kooli kodukord on kinnitatud kooli direktori poolt 12.01.2005. a ning antud dokumendist ei nähtu, et see oleks kooskõlas PGS § 30 lõikega 1 kinnitatud kooli õppenõukogu poolt.

Porkuni Kooli õpilaskodu kodukorrast ei nähtu selle kinnitajat, kuid haridus- ja teadusministri 23.08.2005. a määrusega nr 29 kinnitatud „Õpilaskodu töökorralduse alused“ § 5 lõike 1 kohaselt peaks õpilaskodu kodukorra kiitma heaks kooli hoolekogu ja kinnitama direktor.

Porkuni Kooli töösisekorra eeskirjad (kinnitatud Porkuni Kooli direktori poolt 08.01.1997. a) ei ole kooskõlas 01.07.2009.a. jõustunud uue töölepingu seaduse regulatsiooniga.

Õiguskantsler teeb Porkuni Koolile ettepaneku viia kooli kodukord täielikult kooskõlla PGS § 32 lõikega 3 ning reguleerida kodukorras, kuidas lahendatakse erinevaid õpilaste ja kooli töötajate vaimset või füüsilist turvalisust ohustavaid juhtumeid ning kellele ja millisel viisil nimetatud juhtumitest teatada. Õiguskantsler teeb Porkuni Koolile ettepaneku tagada kooli dokumentatsioon vastavus ülalviidatud õigusaktidest tulenevate nõuetega.

(3.3.) Porkuni Kooli personal

Kontrollkäigu läbiviimisel selgus, et koolis ei vasta kehtestatud kvalifikatsiooninõuetele ühe kasvataja haridus (tal on olemas keskharidus ja läbitud 160 tunniline erivajadustega laste koolitus), kahe lapsehoolduspuhkusel oleva õpetaja asendaja haridus (neist ühel on

pedagoogiline kasvataja erikeskharidus, teisel õpetajakoolis 4. kursusel jäänud pooleli), ühe klassijuhataja haridus (kes õpib magistriõppes), puutööõpetaja haridus (kes õpib viimast aastat magistriõppes) ja ehitusala õpetaja haridus (kellel on kõrgem pedagoogiline haridus, kuid kes on lõpetanud vaid 160 tunnilise eripedagoogika kursuse).

Porkuni Kool selgitas, et mitmed kvalifikatsiooninõuetele mittevastavad töötajad on kas pensioniealised või lähemal ajal pensionile jäämas. Samas on Porkuni Koolil keeruline leida kvalifitseeritud asendajaid ajutiselt lapsehoolduspuhkusel viibivate töötajate jaoks.

Porkuni Koolis ei tööta sotsiaalpedagoogi, kuna viimase ülesannetega saavad hakkama ka klassijuhatajad. Samuti ei tööta koolis psühholoogi, kuna toimetuleku õppekava ja hooldusõppekava alusel õppivad õpilased ei ole võimelised ise ennast analüüsima ning seega vajadus psühholoogi järele puudub.

Õiguskantsler soovib Porkuni Koolil jätkata tulevikus jõupingutusi selleks, et kõik kooli töötajad vastaksid kehtestatud kvalifikatsiooninõuetele.

(3.4.) Tervishoiuteenuste kättesaadavus Porkuni Koolis

Kontrollimisel selgus, et tervishoiuteenust koolis osutab kooliarst Ene Kinks, kellel on teenuse osutamiseks Haigekassaga leping 4 nädalatunni ulatuses. Teenust osutatakse Haigekassa poolt kehtestatud tegevusjuhendi järgi, mis on ühesugune kõikidele koolidele olenemata spetsiifikast. Porkuni Kool leidis, et kuna koolis õpivad valdavalt liitpuuetega õpilased, on eeltoodust vähe.

Kool on oma õppetegevuse eelarvest olnud sunnitud leidma täiendavaid vahendeid meditsiinitöötajate täiendavaks tasustamiseks. Faktiliselt töötab kooliarst 6 tundi nädalas, lisaks töötavad osalise koormusega meditsiiniõde ja ravivõimlemise instruktor. Vajadusel leiab kool rahalised vahendid kiirabi kutsumiseks ning õpilastele eriarstiabi tagamiseks.

83-st õpilasest 26 tarvitab pidevalt ühte või teist eriarsti poolt määratud ravimit. Kuna õpilased elavad nädala kestel õpilaskodus (mõned liitpuudelised lapsed viiakse koju vaid koolivaheaegadeks), peab kooliarst täitma sisuliselt ka perearsti ülesandeid. Koolis vajaminevaid esmaabivahendeid ja esmaseid ravimeid kulub märksa enam, kui seda on ette nähtud tervishoiuteenuste lepingus. 20 õpilast vajaks puudest tulenevalt pidevat liikumisravi.

Õiguskantsler pöörduv Haridus- ja Teadusministeeriumi poole sooviga saada informatsiooni küsimuses, kuidas oleks ministeeriumi hinnangul võimalik Porkuni Koolis senisest tõhusamalt tagada tervishoiuteenuste kättesaadavust õpilastele.

(3.5.) Mõjutusvahendite kasutamine Porkuni Koolis

Kontrollimisel selgus, et Porkuni Koolis kasutatakse järgmisi koolikorralduslikke mõjutusvahendeid:

- suuline korralekutsumine;
- lepitamine;

- eraldusruumi kasutamine autismspektrihäirega õpilaste rahunemisel (hetkel teraapiaruum);
- oma teo heastamine (näiteks lõhutud eseme parandamine täiskasvanu juuresolekul);
- lapsevanema teavitamine;
- suuline noomitus/hoiatus;
- käskkiri;
- kooli direktoril või tema volitatud esindajal on õigus nõuda õpilastelt ohtlike esemete ja ainete hoiule andmist.

Lisaks eeltoodule võidakse ka teavitada õpilase kodukoha valla- ja/või linna sotsiaaltöötajat (rohkem lapsevanema korralekutsumiseks) ning pöörduda politseisse.

Tüüpilisemate rikkumistena loetles Porkuni Kool ebatsensuursete sõnade kasutamist teiste suhtes, löömist ja näpistamist, tundi minemata jätmist. Üldiselt hindas kool oma õpilasi tublideks ja viisakateks.

Kontrollimisel selgus ühtlasi, et ülalloetletud mõjutusvahendite valikut ja nende kasutamist ei reguleeri Porkuni Kooli kodukord ega ükski teine kooli tegevust reguleeriv dokument. PGS § 30 lg 2 sätestab, et õpilasele avaldatakse tunnustust ja laitust haridus- ja teadusministri määruses, kooli põhimääruses ja kooli kodukorras ettenähtud korras.

Porkuni Kooli põhimäärus on vastu võetud haridus- ja teadusministri 14.02.2006. a määrusega nr 9. Nimetatud põhimääruse § 18 lg 3 kohaselt avaldatakse õpilasele laitust märkusega õpilaspäevikus, kirjaliku teatega lapsevanemale või direktori käskkirjaga. Haridus- ja teadusministri 09.02.2006. a määrusega nr 9 on kinnitatud „Õpilaste tunnustamise kord“, mis ei reguleeri mõjutusvahendite kohaldamist üldhariduskoolis või erivajadustega lastele mõeldud koolis.

Kuivõrd Porkuni Koolis kohaldatavaid mõjutusvahendeid ei ole loetletud ei kooli põhimääruses ega haridus- ja teadusministri määruses, tuleks kohaldatavate mõjutusvahendite loetelu ja nende kohaldamise alused reguleerida kooli kodukorras.

Õiguskantsler teeb Porkuni Koolile ettepaneku reguleerida kooli kodukorras mõjutusvahendite kohaldamise aluseid ja kohaldatavate mõjutusvahendite loetelu.

(4) Kokkuvõte

Kokkuvõttes tuleb tõdeda, et õpilaste võimalused omandada Porkuni Koolis nende võimetele vastav haridus on head.

Õpilased saavad lisaks õppetegevusele osaleda mitmesugustes kooli- ja klassivälistes tegevustes (koolis tegutseb kaks lauluringi, pillimänguring, puutööring, kangakudumise ring), sealhulgas tegeleda spordiga. Kool osutab rehabilitatsiooniteenuseid.

Valminud on Porkuni Kooli uue hoone rajamise projekt, mille kohaselt hõlmab uus hoone kööki, võimlat, ujulat, õppeklasse ja õpilaskodu. Uus hoone peaks eelduste kohaselt valmima 2011. aastaks. Õpilaskohtade arv koolis jääb uue hoone valmimise järel samaks; kool on mõeldud ligikaudu 80-le lapsele.

Tunnustamist väärivad kooli juhtkonna ja pedagoogide pühendumus ning õpilastele mitmekesise arengu võimaldamiseks suunatud pingitused.

Suurimaks probleemiks on kinnitatud arengukava puudumine ning vähene riigipoolne tugi kooli õpilaste arvu planeerimiseks. Mõningad puudused esinevad kooli dokumentatsioonis.